

5

**ka pagpanuis
sa mga Marcos
ug AFP
sa kasaysayan
kanhi ug karon**

Kawanihan sa Impormasyon
Partido Komunista ng Pilipinas
Setyembre 1, 2022

Praymer
Edisyong Bisaya

Pagadumdumon sa katawhang Pilipino ang ika-50 nga anibersaryo sa pagpahamtang sa balaod militar ni Ferdinand Marcos Sr karon nga hingpit nang nakabalik ang iyang pamilya sa Malacañang. Nakalingkod si Ferdinand Marcos Jr sa poder pinaagi sa malukpanong pagpanglimbong, pagpamig-ot sa oposisyon, pagpanghasi sa mga pwersang nasudnon-demokratiko ug malukpanong pagpanuis sa kasaysayan.

Gimantala sa Ang Bayan ug sa Kawanihan sa Impormasyon sa Partido Komunista ng Pilipinas ang giya sa pagtoon isip kabahin sa mga paningkamot nga batukan ang maong mga pagpanuis. Mahinungdanon ang mga pagpatinaw apan pipila lamang kini sa gatusa ka bakak na ginapakaylap sa mga Marcos aron balihon ang kasaysayan. Mamahimo kining tun-an sa mga sanga sa Partido, mga yunit sa hukbong bayan ug mga organisasyong masa.

1) Kalabot sa pagpamomba sa Plaza Miranda

Nahitabo ang masaker sa Plaza Miranda niadtong Agosto 21, 1971 samtang ginapahigayon ang rali sa kampanya sa Liberal Party, ang karibal nga partido ni Ferdinand Marcos Sr. Gipabusikaran og duha ka granada ang rali nga nagresulta sa pagkamatay sa siyam katawo ug pagkasamad sa kapin 100 pa. Halos nahurot ang liderato sa LP.

Bakak: Binuhatan sa bag-ong gitukod nga Partido Komunista ng Pilipinas ug Bagong Hukbong Bayan (BHB) ang pagpamomba ug ang misunod pang mga pagpamomba sa Metro Manila. Sa partikular, gimando kini ni Jose Maria Sison aron "pakusgob ang kabangis sa estado" ug "ipatunhay ang mga kondisyon sa rebolusyon."

Ang tinuod: Si Marcos ug ang iyang pundok nga nag-unang gilangkuban nilang Gen. Fabian Ver, Juan Ponce Enrile ug Eduardo Cojuangco, ang pasimuno sa pagpamomba sa Plaza Miranda. Diha-dihang gipanghimakak sa yunit sa Partido sa Manila-Rizal, ingonman sa Komite Sentral, ang akusasyon ni Marcos ug gikundena ang terorismo sa iyang pasistang pundok. Gitinaw niining sa kabanikanhan ginalunsad sa Partido ang armadong pakigbisog ug anaa pa kini sa estratehikong dependsibo niadtong higayuna. Nagasunod kini sa

teorya sa gubat sa katawhan ug sa estratehikong linya sa pagliyok sa kasyudaran gikan sa kabanikanhan

Niadtong 1994, gibasura sa prosekutor sa usa ka korte sa Maynila ang kasong gipasaka batok kang Sison kalabot sa pagmando kuno niya sa pagpamomba. Matud korte, ang kaso nga gipasaka batok kaniya sa militar "pulos ispekulasyon."

Gibomba sa pundok ni Marcos ang Plaza Miranda isip "dry run" (pagsulay) sa pagpahamtang sa balaod militar sa nasudnong langkub. Tulo ka oras human ang pagpamomba, gisuspende ni Marcos ang *writ of habeas corpus* (o ang obligasyon sa mga pwersa sa estado nga ihikyad ang ilang mga giaresto sa korte ug ipahibalo ang ginaatubang nilang mga kaso). Gisundan kini sa pito pa ka ginagmay nga pagpamomba sa misunod nga mga adlaw. Nahitabo kini sa gwardyadong mga lugar sama sa Manila City Hall ug balay ni Cojuangco, ang pinakadakung agalong yutaan ug kabahin sa *inner circle* ni Marcos.

Dali nga nasuta ang duguan nga kamot sa pundok ni Marcos sa pagpasangil dayon sa iyang ministro sa depensa nga si Juan Ponce Enrile sa bisan kinsa na lang, lakip ang usa ka presidente sa kolehiyo ug usa ka iladong brodkaster sa radyo, ug mga organisasyong masa. Giakusahan sa pundok ni Marcos bisan ang liderato sa Liberal Party isip pasiugda sa pagpamomba, na pagsulay kunong patyon ang ilang mga kaugalingon aron "makakuha og simpatya" sa publiko.

Desesais pa ka gagmayng pagpamomba ang gilunsad nilang Marcos gikan Marso 15 hangtud Setyembre 18, 1972. Kadaghanan sa mga pagpamomba ang gihimo sa tunga-tunga sa Agosto ug Setyembre 1972. Gigamit kini aron pagrabehon ang pagpanghadlok para himuong rason sa pagpahamtang sa balaod militar. Nagresulta kini sa minimum nga kadaut sa mga pangpubliko imprastruktura ug pipila ka pribadong kabtangan.

Tulo ka "seryosong pagpamomba" ang nagbunga og pagkamatay sa usa ka tawo ug pagkasamad sa 20 pa. Aduna usay mga "nadiskubreng" mga bomba sa Kongreso ug Department of Foreign Affairs. Sa aktwal, adunay mga ebidensya nga binuhatan kini sa mga armadong pwersa sa militar. Lakip dinhi ang pagka-aresto sa usa ka sarhento nga miangkong nga kabahin ang pagpamomba sa usa ka "espesyal nga operasyon" sa iyang yunit.

Misangpot kini sa duha ka pekeng ambus—usa sa sakyanan sa pulis ug usa batok kang Enrile niadtong Setyembre 1972. Ang maong "ambus" ang gigamit ni Marcos Sr aron pormal nga ideklara ang balaod militar. Sa usa ka pana-

hon human ang pag-alsa sa EDSA, giangknon mismo ni Enrile sa interbyu sa pipila ka midya nga “peke” ang ambus sa kanya.

Mga Tinubdan:

"Overthrow the u.s.-Marcos Dictatorship to Achieve National Freedom and Democracy," Ang Bayan, Special Issue, October 1, 1972

"Revolution is the Solution to Marcos Terrorism Against Democracy," Manila-Rizal Regional Committee, Communist Party of the Philippines, August 22, 1971

"Mr. Marcos is an unmitigated liar," Pio Labrador, General Secretary, Central Committee, Communist Party of the Philippines, (walang petsa)

"True or false: Was 1972 Enrile ambush faked?" Philippine Daily Inquirer, October 8, 2012

2) Kalabot sa "kunsabohay" sa PKP/BHB, Liberal Party ug mga legal nga organisasyon

Gipirmahan ni Marcos ang Proclamation No. 1081 niadtong Setyembre 21 nga naglatag sa mga basihan sa balaod militar. Nag-una dinhi ang gisulti niyang pagtunhay sa "aktwal nga gyera," kadungan sa nahitabo kunong kaylap nga “rebelyon” ug “subersyon” sa nasud. Dungan niyang gipirmahan ang dili moubos sa pito ka kamadoan, pito ka Letter of Instruction ug usa ka dikretong presidensyal niadtong Setyembre 22. Usa dinhi ang General Order #1 nga nag-pailalum sa tibuok nasud ug tibuok gubyerno, langkub ang tanang mga ahen-sya sa ehekutibo ug ang mga sanga sa lehislatiba ug hudikatura sa absolutong awtoridad sa diktadurya. Gianunsyo ni Marcos ang mga proklamasyon, kamandoan, instruksyon ug dikreto niadtong Setyembre 23, 1972, alas 7:15 sa gabii.

Bakak: Aron hatagang rason ang “actual state of war,” nga basihan sa deklarasyon sa balaod militar, giimbento sa pundok ni Marcos ang “konspirasiya” tali sa PKP, Liberal Party, mga midya, myembro sa *constitutional convention*, mga brodkaster sa radyo ug telebisyon, mga lider ug myembro sa mga pangmasang organisasyon sa mga mamumuo, mag-uuma, estudyante, titser, propesyunal, kababayan-an ug uban pang sektor ug mga nasudnong minorya, ilabina kadtong anaa sa Mindanao. Gisagol ni Marcos sa maong mga grupo ang dautang mga elemento sa mga sindikatong kriminal, gagmayng *warlord* ug ang grupo sa rebisyunistang Lava.

Ang tinuod: Sa wala pa pormal nga gideklara ang balaod militar, nagtunhay na kini sa daghang bahin sa nasud, partikular sa Central Luzon, Northern Luzon, Southern Luzon ug Mindanao. Gipamatud-an kini sa lima ka hugna nga pagsaka sa badyet alang sa militar gikan 1966 hangtud 1972, pagtuboy ni Marcos sa iyang mga paboritong heneral; paspas nga pagdaghan sa mga armas ug gamit-militar; pagtukod og daghan kaayong mga “task force” ug mga yunit sa paramilitar (Barangay Self-Defense Unit ug “Monkees”); paggamit sa Anti-Subversion Law; ug daghan pang pasistang lakang. Gihimo ang pormal nga deklarasyon aron langkuban ang tibuok nasud, ilabina ang Metro Manila ug uban pang sentrong urban.

Sa aktwal, gigamit ni Marcos ang ilusyong "kriminal nga konspirasiya" aron ipatuman ang malukpanon ug koordinadong pag-aresto sa tanan niyang mga kaaway sa pulitika. Sa tunga-tunga sa alas-9 sa gabii sa Setyembre 22 hangtud alas-6 sa buntag sa Setyembre 23, libuan ka mga nag-unang personalidad gikan sa lain-laing ligal nga gimbuhaton ug mga ordinaryong katawhan ang giaresto ug gibalhog sa mga kampo militar. Daghan kanila ang gitotyur ug gipatay. Sa taho sa Amnesty International, ginasulti niining mikabat sa 50,000 ang gipapriso ni Marcos sa unang tulo ka tuig pa lang sa balaod militar.

Gigamit ni Marcos ang ilusyong "aktwal nga gyera" aron sirad-an ang tanang mantalaan, istasyon sa radyo ug telebisyon, ilugon ang dagkung kumpanya sa kaaway nga burgesya ug mga pangpublikong yutilidad ug kontrolon ang lihok sa matag katawhan.

Tinubdan:

"Overthrow the US-Marcos Dictatorship to Achieve National Freedom and Democracy," Ang Bayan, Special Issue, October 1, 1972

3) Kalabot sa “golden years” sa balaod militar

Tinuyo nga gipakaylap sa rehimeng Duterte, sa pamilyang Marcos ug mga propagandista niini ang bakak nga “lambo ug malinawon” ug sa ingon “bula-wanon” ang mga tuig ilalum sa balaod militar. Usa kini sa unang mga rebisyon nga gihimo ni Rodrigo Duterte dihang milingkod siya sa poder dihang gitugutan ang pagpalubong sa diktador sa Libingan ng mga Bayani niadtong 2016.

Gipabwelo pa sa mga Marcos ang pagpakaylap sa maong bakak gamit ang social media ayha ug atol sa kampanya alang sa eleksyong presidensyal niining tuiga. Sa wala pa kini, paktor usab sa pagkaylap sa lubog nga pagsabot sa mga laraw ni Marcos Sr ang limitado, huyang, ug sa daghang higayon, sayop nga impormasyon sa pagtuturo sa kasaysayan sa mga eskwelahan. Labaw kining migrabe dihang hingpit nga gitangtang ang asignaturang kasaysayan sa elementarya, ug gibutang sa kurikulum sa kolehiyo kung asa limitado na lang ang nakakuha.

Bakak: Napalambo ni Marcos ang nasud sa iyang programa alang sa panginabuhian ug imprastruktura. Ikaduha lamang sa Japan ang Pilipinas sa hisgutan sa kalamboan niadtong 1985.

Ang tinuod: Walay panahon sa kasaysayan sa balaod militar nga nahimong lambo ang nasud. Wala usay tuig nga nahimong "ikaduha" ang Pilipinas sa Japan. Sa aktwal, nangulahi kini sa unum pang mga nasud sa Southeast Asia gikan 1975 hangtud 1985.

Sa mga tuig 1979-1981, mipaspas ang pagtiurok sa ekonomiya. Sa maong panahon, nakasinati ang nasud sa taas kaayong implasyon (30%), labing bug-at nga buhis, ubos nga suhulan ug grabeng kagutom. Pinakalalum ang pagtiurok sa ekonomiya niadtong 1981 dihang dili makaya sa mga internal nga kahuyangan niini ang krisis sa ekonomiya nga nasinati usab kanhi sa US ug uban pang kapitalistang sentro.

Bagsak ang tanang mga mayor nga eksport sa nasud. Daku ang depisito sa badyet, balanse sa kalakalan ug balance of payments. Bagsak usab ang kinatibuk-ang produkto sa nasud o gross national product.

Miburot ang utang sa Pilipinas tungod sa walay-puas nga pagpangutang ni Marcos alang sa korapsyon ug mga pasikat ug gipangwartahang proyektong imprastruktura. Subay sa mga rekord sa estado, gikan \$599 milyong utang niadtong 1965, mikabat sa \$28.3 bilyon ang utang sa nasud niadtong 1986.

Sa mando sa International Monetary Fund, gipahagba ni Marcos ang bili sa piso kontra sa dolyar. Gikan sa bayloay nga ₱9.17=\$1 sa sinugdanan sa 1983, mihagba kini ngadto sa ₱19.03=\$1 niadtong 1985. Ayha ang balaod militar, anaa sa ₱3.90=\$1 ang bayloay.

Ang tinuod nga bili sa piso niadtong 1985 anaa sa ₱0.28 na lamang, kumpara sa bili niini niadtong 1972. Luyo niini, mibalibad si Marcos nga patas-an

ang suhulan ug sweldo sa mga mamumuo ug empleyado. Niining panahona usab mikabat sa 60% ang tinuod nga tantos sa dis-employo.

Midoble ang presyo sa mga palaliton tali sa 1965 ug 1975 (64%) ug upat ka beses (358%) kining misaka tali sa 1975 ug 1986. Balik-balik ang grabeng kanihit sa mga bata kang panginahanglan sama sa asukal, mantika ug sabon.

Tinubdan:

#TwistedTruths: The Dilemma of Philippine History Textbooks, Far Eastern University Public Policy Center, January 27, 2022

"Overthrow the US-Marcos fascist dictatorship," Ang Bayan, Special Release, October 7, 1983

"Vera Files Fact Check: FALSE claim that PH was second richest to Japan under Marcos era reappears online," Vera Files, October 6, 2021

"Ekonomya noong 1985: Bagsak na naman," Ang Bayan, Taon 17 Bilang 1, Enero 1986

"Golden years?: The real long-lasting economic damage wrought by Marcos," IBON Foundation, September 21, 2021

4) Kalabot sa pagtunhay sa kalinaw ilalum sa "Bagong Lipunan"

Gipanghinambog sa mga Marcos nga nagbunga og "peace and order" ug "pag-ubos sa kriminalidad" ang balaod militar.

Bakak: Usa sa pinakamaayong panghitabo ang pagpahamtang sa balaod miltiar sa Pilipinas tungod kay nagbunga kini og kalinaw sa nasud.

Ang tinuod: Wala pa nalabwan ang brutalidad ug gidaghanon sa mga kaso sa paglapas sa mga tawhanong katungod ug pagdaut sa pundok ni Marcos sa kinabuhi ug panginabuhian sa katawhan ug nasud. Ang mga pagpangaresto ug masaker, malukpanong pagpamatay, pugos nga pagkawala, tagdugay nga detensyon, tortyur, pagpanglugos ug sekswal nga pagpangabuso ug militarisasyon sa kabanikanhan nga gihimo aron "sumpuon ang komunismo" mibiktima sa liboang aktibista, oposisyunista, kaaway sa pulitika ug negosyo ug mga ordinaryong katawhan.

Sa dokumentasyon sa Amnesty International, Task Force Detainees (TFD) ug uban pang mga organisasyon sa tawhanong katungod niadtong 1981, mika-

bat sa 3,257 ang ekstra-hudisyal nga gipatay sa diktadurya, 35,000 ang gitortyur, 77 ang pugos nga giwala ug 70,000 ang gipriso sa tunga-tunga sa 1972 ug 1981. Sa mga gipatay, 2,520 ang gitortyur ug *mutilated* (gitadtad ang patayng lawas) ayha gilabay sa lain-laing lugar. (Dinhi naila ang pulong nga "pagsalbeyds" nga sukwahi sa orihinal nga depinisyon niining "luwason.") Adunay pipila ka patayng lawas ang nakit-an og ebidensya sa kanibalismo (pagkaon sa tawo sa unod sa tawo.)

Usa sa pinakanabantog nga krimen sa pundok ni Marcos ang asasinasyon kang kanhing Sen. Benigno Aquino Jr sa tugpahanan niadtong Agosto 21, 1983. Gikan 1983 hangtud 1986, nakarekord pa ang TFD og dugang nga 191 ka indibidwal nga gipatay, 126 ang gipatay sa mga masaker ug 74 kaso sa pugos nga pagwala sa Mindanao pa lang.

Tinubdan:

Report of an Amnesty International Mission to the Republic of the Philippines, November 11-26, 1981, Amnesty International, September 1982

The Philippines: Human Rights After Martial Law, The International Commission of Jurists, 1984

5) Kalabot sa mga kaso ug hukum kang Marcos Sr ug iyang pamilya

Wala ni kanus-aman giangkong sa mga Marcos ang ilang mga salaod ayha ug human silang mapalagpot sa Malacañang. Niadtong 2020, gisulti mismo ni Ferdinand Marcos Jr nga "propaganda sa pulitika" lamang ang mga kaso sa mga paglapas sa tawhanong katungod ug paglimas sa iyang pamilya sa kwarta sa katawhan.

Bakak: Dili sad-an ang mga Marcos sa tanang kaso batok kanila.

Ang tinuod: Ginaila nga internasyunal nga legal precedent o modelo sa pagkab-ot sa hustisya ang hukum kang Ferdinand Marcos Sr niadtong 1992 sa mga salaod sa pagpatay, pugos nga pagkawala ug uban pang pagpanglapas sa tawhanong katungod.

Ang maong hukum bunga sa gipasakang class suit sa 10 ka myembro sa

grupong SELDA (Samahan ng Ex-Detainees Laban sa Detensyon ug Aresto) batok kang Marcos Sr niadtong 1986. Niadtong Setyembre 22, 1992, nagpagula og desisyon ang US Federal Court pabor sa mga biktima. Niadtong 1997, gipalig-on kini sa Korte Suprema sa US. Niadtong 1994, gitanyagan sa korte ang mga biktima og \$1.2 bilyon isip *exemplary damages* (danyos). Sa misunod nga tuig, gidugangan kini sa korte og \$776 milyon nga *compensatory damages* para sa kanhing 9,539 nakalistang biktima. Gimando sa korte nga kumpiskahon sa gubyerno sa Pilipinas ang kwarta sa mga Marcos nga nakadeposito kanhi sa mga bangko sa Switzerland. Malampuson nga napaduso sa SELDA ang pag-apruba sa balaod niadtong 2013 alang sa pormal nga pag-ila sa gubyernong Pilipino sa mga biktima sa balaod militar. Gitukod subay sa maong balaod ang Human Rights Victims Board aron dumalahan ang paghatag-danyos sa mga biktima.

Aktibong gisuklan sa pamilyang Marcos ang mga hukum sa korte. Niadtong 1992, nakig-areglo sila Marcos Jr ug iyang inahan nga si Imelda sa kanhing gubyerno ni Ramos aron tungaon ang ilang kabtangan ug dili apilon sa kumpiskasyon sa korte. Gideklara ang maong lakang sa korte nga "makadaut" sa *class suit*. Gipasakahan ang duha ka Marcos og "contempt judgement" (di pagrespeto sa korte) ug gimultahan og \$353 milyon. Gibanabanang anaa sa \$18 bilyon na karon ang multa bunga sa pagbalewala sa mag-inahan sa hukum.

Ingonman, dili moubos sa pito ka kaso sa mga Marcos ang napildi gikan 2013 hangtud 2021. Lakip dinhi ang hukum nga sad-an si Imelda Marcos niadtong 2018 sa pito ka *graft* nga gipasaka batok kaniya sa Sandiganbayan. Gisentensyahan siya og 42 hangtud 77 ka tuig nga pagkapiso apan wala siya sukad giaresto.

Matud sa Presidential Commission on Good Governance, ang ahensya nga gimandoang mobawi sa mga gikawat nga bahandi sa pamilya, mikabat sa ₱174 bilyong kinawat nga kwarta ug kabtangan sa mga Marcos ang nabawi sa nasud gikan 1986 hangtud 2020. Adunay 88 ka kasong nakasang-at batok sa pundok ni Marcos nga *pending* (wala pay hukum), matud sa maong taho. Lakip dinhi ang 23 ka "banner case" o mga kaso alang sa pagbawi sa kinawat nga bahandi nga anaa sa pangalan ni Marcos Sr, iyang pamilya, paryente, alipures ug mga kroni. Nagkantidad kini og halos ₱100 bilyon.

Sa inisyal nga banabana sa rehimeng Aquino 1 niadtong 1986, anaa sa ₱100 bilyon hangtud ₱200 bilyon ang gikawat sa mga Marcos sa tibuok panahon sa ilang paghari.

Tinubdan:

Chronology of Events Related to the Humang Rights Class Action Suit Against Marcos (1985-2013), SELDA, 2013

"Marcos Jr. continues to evade \$353-million contempt judgment of US court," Rappler, January 13, 2022

"Bilyun-bilyong dolyar, kinulimbat nina Marcos," Ang Bayan, Taon 15 Bilang 1, Marso 1986 PCCG Year End Accomplishment Report FY 2020,

"Vera Files Fact Check: Court rulings against the Marcoses belie claims they had no ill-gotten wealth," Vera Files, December 6, 2021